ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ

Проф. д-р МИХАЙЛО МІЛЛЕР

МОГИЛА КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА

— 1951 —

Культура й Освіта

Ukrainian Cultural and Educational Centre
P. O. Box 3093, Winnipeg, Canada

ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ

Проф. д-р МИХАЙЛО МІЛЛЕР

МОГИЛА КНЯЗЯ СВЯТОСЛАВА

Проект зі збереження спадщини української еміграції

— 1951 —

Культура й Освіта

Ukrainian Cultural and Educational Centre
P. O. Box 3093, Winnipeg, Canada

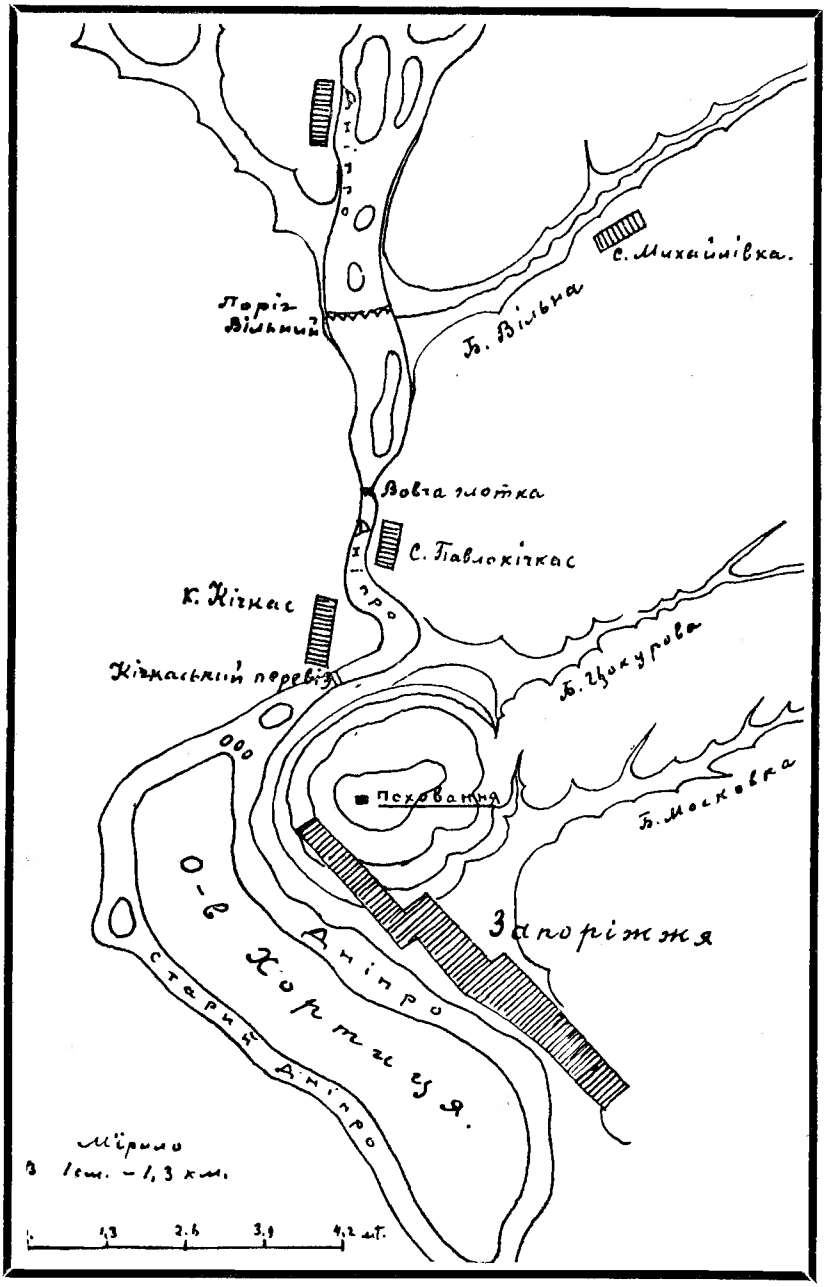

Плян місця Святославової Могили

В 1927 році почалися роботи по величезному будівництві Дніпрової Державної Електричної станції (Дніпрельдержибуд). Головним завданням того часу було спорудження бетонової греблі через увесь Дніпро. Ця гребля повинна була спинити Дніпрову течію, підвести в гору аж до 40 мтр. та створити тим величезний став від Запоріжжя аж до Дніпропетровського (Катеринославу), а по Самарі — майже до Новомосковського. В процесі тих робіт великі терени підлягали різним формам деформації. Всі славнозвісні пороги Дніпрові та всі острови впродовж звиш 90 клм., як і значні площі берегів — мусіли вкритись водою. Дніпрові доплиги та балки на цій ділянці — перетворилися на великі затоки та стави. Під час цих робіт до 200 сел було переселено, повністю або частково, на степ, з берегів Дніпра, які підлягали затопленню. Висажувались в повітря цілі скелясті острови та окремі скелі, зкопувались та змивалися "моніторами" цілі гори та великі площі землі.

Між тим ділянка порожистої частини Дніпра здавна уславилася так своєю історичною ролею, як і великою кількістю археологічних пам'яток, що там знаходили. Відтак Всеукраїнський Археологічний Комітет заходився біля питання охорони історичних та археологічних пам'яток на терені затоплення та взагалі деформації. Наслідком цієї колотнечі було заснування Дніпрельстанівської археологічної експедиції Наркомпросу України, яка в тому ж таки 1927 році взялася до праці. Експедиція повинна була дослідити весь терен деформації, від острова Хортиці аж до Дніпропетровського, виняти всі матеріяльні археологічні та історичні пам'ятки, які там буде знайдено, списати та зафіксувати всіми засобами науковими усі інші пам'ятки, що не даються до рук. Експедиція працювала протягом шости років, аж до осени 1932., поки було закінчено будівництво греблі, а разом з тим рівень Дніпра піднесений високо у гору — затопив усе сточище та долини ріки.

В процесі робіт експедиції було зібрано величезні матеріяли — до 40.000 окремих речей археологічного значення, до 5,000 неґативів фотознимок, велику кількість плянів, мап, креслеників, рисунків, вирізок гранітових брил, монолітів, поховань та т. п. Кілька десятків звітів, сотні реєстрів та описів складених робітниками експедиції творили великі купи манускриптів. Ці тексти пояснювали та висвітлювали величезні збори археологічних речей, що мали наукове значення далекосягле за межі інтересів історії України. Завдяки несприятливим умовам для наукової праці в УССР, всі ці величезні матеріяли так і лишилися не обробленими, та навіть не був видрукований загальний, хочби найкоротший звіт про наслідки робіт експедиції. Таким чином надзвичайні досягнення та винаходи Дніпрельстанівської експедиції не пішли на користь науки, а в багатьох випадках вже забулися або загинули.

В зв'язку з таким станом речей, уважаю себе повинним оголосити хоч би по згадках, хоч би в найкоротщих рисах одну з надзвичайних знахідок зроблених експедицією. Цей факт, за низкою обставин, не був опублікований хоч би в формі найменшої газетної звістки, між тим з учасників та свідків цієї знахідки, здається вже нікого немає на цьому світі. Маю на увазі знахідку, яка серед робітників експедиції одержала умовне назвище "Кічкаського скарбу".

В 1930 році Дніпрельбуд приступив до формування так званої "Площі А", на котрій мусіла будуватись ціла низка металюргійних фабрик. Площу "А" розташовано в цілком виключному місці, єдиному в своєму роді на всій просторіні Дніпра, від порогів до Чорного моря. В цьому місці, вище острова Хортиці, Дніпро вигинається коліном, оточуючи з двох боків велику та високу гору в формі півкулі, що знаходиться на лівому березі. Від зонального степу ця гора відрізується вибалками, що впадають у балку Московку та Цокурову мітусь. Під горою знаходиться відомий в історії "Кічкаський перевіз" через Дніпро, про якого згадує Візантійський імператор та письменник Костянтин Порфірогенет під назвою "Крарійський". Цей перевіз через Дніпро був найбільший та відомий вже за часів Боспорського царства, як то видно із знахідок на дні Дніпра на перевозі значної кількости Боспорських грошей. Особливого ж значення набуває Кічкаський чи Крарійський перевіз в 9 — 12 ст. ст., коли через нього

йшов шлях з Херсонеса до Києва і в цьому місці перехрещувався з великим шляхом "з варяг в греки". В цьому ж місці, перед початком порогів, за свідоцтвом того ж таки Костянтина Порфірогенета зупинялися валки дубів, що йшли вгору по Дніпрові, люди з них висідали на беріг і обходили пороги пішки, переносячи човни на плечах або перетягаючи волоком. Інші валки, що йшли Дніпром за водою в цьому ж таки місці пускали на воду дуби і продовжували відсіль свою подорож вже водою. Очевидно в зв'язку з таким виключним значенням цього середохрестя найбільш торговельних артерій та шляхів сполучення того часу, при Кічкаському перевозі з обидвох боків Дніпра були розташовані великі слав'янські села, що їх залишки винайшла та дослідила Дніпрельстанівська археологічна експедиція. На дні Дніпра, на перевозі, було знайдено багато різних речей, в тому ж числі гроші бронзові, срібні та золоті — Понтійські, Ольбійські, Боспорські, грецькі, римські, арабські, київські, татарські та західньо - европейські. Тут же, в піску на дні, було знайдено 5 надзвичайної цілости великих мечей так званого "варяжського типу", та багато всякої зброї різних часів, від кам'яної сокири та до кулеметів часів громадянської війни.

Нижче Кічкаського перевозу, під тією ж горою, починається острів Хортиця, найбільший на всьому Дніпрі. На чолі острова випиналися з води три величезні скелі, на одній з яких був природний причіпок, що звався "Царицино крісло". Острів Хортиця пов'язаний низкою спогадів та пам'яток з нашою історією. Тут на ньому знаходився ще в 19 ст. величезний дуб — поганське жертовище, якому вклонялися та приносили жертви слав'яни. На Хортиці з'їздилися в 1223 р. українські князі, перед походом на ріку Калку на зустріч татарам. В 16 ст. тут знаходилася перша Запорозька Січ, з отаманом Байдою на чолі. З початку 18 ст. Московський уряд побудував тут фортецю проти турків, а на справді проти Запорожців, що боронили тоді волю і незалежність України. На острові Хортиці навіть на поверхні ще видно чимало пам'яток, — могили, залишки січі, московської фортеці, та знайдено силу археологічних матеріялів.

Від Хортиці починався та простягався на низ по Дніпрі до самого гирла — "Великий Луг" запорожців. На низу луга був розкиданий величезний "Чорний ліс",

що його згадує ще Геродот, під назвою "Гілеї". Вся просторінь Великого Лугу уявляє собою безкрайні блукви, кути, острови, рукава, плеса та багна, що були вкриті лісом, кущами, очеретом та всяким зіллям.

Недалеко від Кічкаського перевозу вгору по Дніпрові — знаходиться видатне своєрідне красою місце, що звалося "Вовча глотка". Тут сходяться близько Дніпрові береги, в вигляді сторчових високих скель. Тут маємо найбільшу на все Надпоріжжя височину від скелястого дна ріки до верховини скелястої берегової кручі — 70 м. Дніпро з страшенною силою та ревищем проривається в цьому місці крізь "Вовчу глотку".

Вище "Вовчої глотки" знаходиться гарна "Зелена забора" та перший знизу поріг "Вільний", що описаний у Костянтина Порфірогенета під "слав'янською назвою Вульніпраг". Від порогу вгору починається власне порожиста частина Дніпра, що складається з 9-ти порогів, 91 забори, та нечисленної кількости островів великих та маленьких, 120-ти скель, та каменів, розкиданих купами та поодинці.

Гора, на тім'ї якої знаходиться "Площа А", домінувала над всією цією околицею. З верховини гори розгортався єдиний незабутній краєвид на десятки кільометрів. Униз — на Хортицю та Великий Луг, вгору — на початок порогів, на схід — безкрайні степи. Під горою — Кічкаський перевіз та середохрестя великих шляхів. І вгору і униз по багатьох місцях блищала срібна поверхня Дніпра на віддаль якої тільки можна було досягти оком.

В 1930 р. почалися роботи Дніпрельстану на поверхні гори, яку мусіли перетворити на цілком рівну площу "А". Для цього треба було знести найвищу частину гори площею приблизно 2 X 2 км. Землю, яку зкопували з цієї маківки звозили на околиці площі. Робота переводилася без ніяких механічних приладів, ручно, черкаськими грабарями, яких робило на той час на горі коло 2,500 людей з понад 1,000 однокінних грабарських хур.

Вже під час попереднього огляду верховини гори, на площі, що підлягала нівелюванню виявилася значна кількість пам'яток — звиш 80 могил різного розміру, залишки стародавнього укріплення в вигляді замкнутого вала з каменю засипаного землею, рештки якоїсь площі брукованої каменем, глибокі рови, що вже засунулися землею від часу і т. под. Крім того

під поверхнею в землі виявилося надалі в різних місцях сила людських поховань з різного часу. Грабарська праця по знесенню верховини провадилася швидко. Археологічна експедиція, що робила на той час в сточищі Дніпра, могла кинути на гору не більш 2 - 3 наукових робітників, чого було замало. Грабарі одноразово в кількох місцях глибоко орали плугами площу, що підлягала здійманню. Інші на той час накидали з'орану землю грабарками на хури та вивозили геть на периферію площі, де звалювали в балки та поглиблення. Майже щодня, іноді по кілька разів, плугами руйнувались стародавні поховання. На гору викидались людські черепи, кістки, посуд, зброя і т. п. Археологи не встигали вживати потрібних заходів для охорони знахідок, через що багато їх загинуло.

При таких умовах дослідження городища, що було розташоване на найвищій крапці гори, — було доручено молодому археологові Володимирові Грінченкові. Він узявся до дорученої йому роботи ретельно та пильно, розподілив всю площу городища — коло 3,000 кв. м. — мережею простих ліній на 2 метрові квадрати і обстежив послідовно квадрат за квадратом. Завдяки такій методі робіт, В. Грінченко знайшов на площі городища "Кічкаський скарб", але не зрозумів його, через що можливо й не дослідив до кінця. Через те може було б краще, як би цю роботу було доручено хоч не такому молодому робітникові, проте з більшим знанням та досвідом. Але все те виявилося вже запізно.

Обстежене спорудження виявилося не типовим для городища, бо не мало звичайної для городища перерви вала — в'їзда в середину. Під час дослідження рештки зруйнованого від часу валу уявляли собою смугу з каміння заввишки в середині до 20 см. та шириною 7 м. Смуга каміння вже і зверху вкрилася землею та поросла бур'яном, через що була мало помітна на око, навіть зблизька. Городище мало форму простокутника, що утворювався безперервним валом. Один короткий бік цього простокутника був вигнутий півколом надвір. Під час розкопів городища, поміж камінням знаходилися залізні вістря до стріл та фраґменти сірого посуду, близькі по свойому типові до так званої Салтівської (Аланської) або Північно - Кавказької культури 7 — 9 ст. ст. В північній частині городища, проти вигнутого боку, на цілком рівній поверхні було знайдено "Кічкаський скарб".

Тут на поверхні без ніяких прикмет, при самому пильному огляданні, було помічено в бур'яні невеликий камінь, що ледве висувався з землі, але ж сам собою навряд чи зміг сюди попасти. Відразу тут було розпочато обережні розкопи та обстеження суцільної площі довкруги того каменя. Таким чином було виявлено тут цілу низку великих каменів, що знаходились під землею неглибоко — на 10 - 20 см. Це каміння було розташовано під землею в формі майже циркульного кола, з діяметром до 10 м. В лінії цього ж кола було знайдено циліндричну яму з сторчовими стінками, заглибшки в 2 м. Яма та була забита в суціль до самого краю камінням та землею. Серед каміння траплялися залізні трьох гранчасті вістря до стріл. На самому споді під камінням було знайдено кілька незначних уламків кісток, серед них одна більшого розміру, очевидно частина людської гомілкової кости. Уламки кісток, як і деяке каміння, були обпалені. Цей факт надзвичайної ваги не був у свій час спостережений дослідувачем, через що й сама істота пам'ятки в цілому лишилася йому незрозумілою. Дуже ретельне та щире дослідження було разом з тим механічним, без розуміння суті пам'ятника, що підлягав вивченню та реконструкції. Крім того самий "Кічкаський скарб" остільки притяг до себе увагу дослідувача, що деякі додаткові частки всього комплексу могли лишитися невиявленими.

В лінії того ж кола знайшовся і самий "Кічкаський скарб". На глибині лише 20 см. від поверхні, під час розкопів з'явилися держаки трьох залізних шабель давнішого типу, що стреміли сторч. Як виявилося надалі, в цьому місті в свій час було викопано циліндричну яму, діяметром коло 70 см. та глибиною коло 90 см. Цю яму було цілком забито великою кількістю металевих речей, які було проткнуто зверху наскрізь трьома шаблями. Відтак скарб був заворожений і шаблі мали охороняти його. Поміж залізними речами скарбу, по місцях блищало золото. Скарб було вирізано цілком і нерухомо, переміщено в відповідну велику скриню з грубих дощок і в такому вигляді, за збройною охороною перевезено вантажним автом до Дніпропетровського. Тут, в Дніпропетровському Краєвому історично-археологічному музеї особлива комісія обережно розібрала увесь скарб, записуючи кожну річ в про-

токол та реєстр. Після того всі речі було кілька разів фотографовано.

В скарбі виявилося: коло 50 залізних стремен, коло 20 залізних удел, також пряжки, кільця тощо від кінських уборів. 2—3 пари стремен та удел були орнаментовані срібною та золотою насічкою. Далі в скарбі було до 1.500 золотих речей, майже виключно у вигляді бляшок та грудочок від стопленого металю. Бляшки всі були орнаментовані різними визерунками, найбільш півкулевими опуклинами (зерню), та пороблені штампом. Форму мали також неоднакову. Найбільш — круглі опуклі та продовгасті, іноді з заокругленим одним коротким кінцем. Всі ці бляхи та бляшки уявляли собою прикраси до кінських та людських убрань з ременю, на зразок тих мідних наборів на кінську шлею, що досі роблять цигани, козаки роблять такі убори на уздечки з срібла, а на Кавказі носять ремінні пояси з такими ж бляшками. Поміж золотими бляхами були й золоті кільця та обійми піхов від шабель. Була також широка та довга золота смуга прикрашена рослинним орнаментом — обклади верхньої частини сагайдаку. Були й менші золоті платівки, також орнаментовані, можливо обклади луків, сідел та іншого військового приладдя. Майже всі ці речі мали сліди перебування в огні, а багато речей було деформовано стопленням, в вигляді шматочків золота та крапель. Зі срібних речей прегарної цілости виявився чималий срібний орел, вилитий з топленого металю та оброблений карбиком. Ноги орла обкручувала гадюка, яка підводилася головою до грудей орла і гризла його в серце. Відома з античного світу алегорія — боротьба сили та хитрости. На верхній частині лівого крила знаходилося кругле візантійське клейно. На грудях чималими літерами вирізано напис "П Е Т-Р О У". Без сумніву цей орел уявляв собою вершок стяга (signum) когорти якогось византійського войовника — може командира імператорської ґвардії. Друга також пластична фіґура, того ж призначення, уявляла собою лева, від якого на жаль лишилася тільки голова, решта ж була стоплена. Крім того було чимало частково стоплених, або поламаних — срібних речей, з яких більшість — церковне начиння: — кадила, чаші, діскоси і т. п. Деякі речі не було визначено взагалі, оскільки весь матеріял не було науково оброблено.

Кічкаська знахідка не тільки не була ніде публікована, але за неї не було навіть найменшої звістки в газетах. Молодий археолог В. Грінченко, що переводив розкопи, досліди та опис цієї знахідки, думав дальшу обробку знайденого матеріялу використати для своєї наукової дисертації. Між тим вже з 1930 року почався "розгорнутий соціялістичний наступ": усуспільнювання, розкуркулювання, шалений голод, боротьба зі шкідництвом, буржуазним націоналізмом і т. д. Разом з тим за короткий час було знищено всю українську інтеліґенцію. Загинув і В. Грінченко. Він був схоплений НКВД і зник без сліду. Разом з ним зникли й описові матеріяли, що були в нього — щоденники розкопів, пляни, кресленики, рисунки, фото і т. д. З часів знахідки минуло вже більше 19 років. Зникли вже й інші свідки цих подій. Далі мовчати не можна, і я уважаю своїм обов'язком публікувати вищенаведені факти, до відома українських археологів, істориків та всього суспільства.

Щодо змісту та сенсу "Кічкаського скарбу", то В. Грінченко гадав, що це є звичайний скарб, захований будівничими та господарями городища підчас небезпеки. Потім всі господарі були вбиті і, завдяки тому, що про скарб не знав більш ніхто, а зверху не було ніяких прикмет, він переховався протягом 1.000 років. Гіпотеза В. Грінченка — помилкова і її цілком відкидає як складний ритуал, в умовах якого находився скарб, так і напівспалення його речей. Таких скарбів не буває. Знахідка по всьому своєму характеру, не викликає ані найменшого сумніву і уявляє собою не скарб, а звичайне для того часу князівське поховання, обрядом трупоспалення та закопування з землю його решток. Поховання не є пов'язане з городищем у той спосіб, як гадав В. Грінченко. Весь комплекс ритуалу поховання не досліджено до кінця і можливо що десь там же лишилися ще невиявлені частки поховання — рештки принесених у жертву рабів, коней та зброї. Безперечність та непохитність такого розуміння пам'ятника, повністю визнав і проф. Л. Мацулевич — найкращий знавець мабуть на всю Европу византійсько - варварських культур, в приватній розмові зі мною в 1932 році. Поховання значних осіб та войовників шляхом трупоспалення на кострищі зо всім майном та зброєю, вживалося вже на зорі античного світу. З найбільш відомих описів таких поховань, можна пригадати похо-

рон Гектора, як він виспівується в Іліяді, або похорон Юлія Цезаря, що виразно описаний Апіаном. Для часів кічкаської могили маємо найбільш відомий опис такого ж поховання "значного русина" обрядом трупоспалення на кострищі, у арабського письменника Ібн-Даста. На підставі цього опису малярем Семиградським була намальована відома картина "похорон значного русина". В археології маємо відому "Чорну Могилу", в Чернігові, що її розкопав Д. Самоквасов. Тут в могилі було знайдено рештки трупоспалення якогось руського витязя 9—10 ст., з залізною зброєю і тур'їми рогами, окутими срібними орнаментованими плитівками.

Всі речі Кічкаського скарбу з боку стиля та техніки свого виробу — характерні для византійської культури 8 — 10 ст. ст. і найближче нагадують речі відомого "Перещепинського скарбу", що його було знайдено підпасками в кучугурах недалеко від Полтави в 1912 р. Цікаво, що цей останній, незрівняно більший та різноманітніший ніж Кічкаський, також складається з речей византійського діла, серед яких багато церковного начиння. Перещепинський скарб був закопаний в кучугурах іменно яко скарб, на сховище дорогоцінностей, очевидячки на прикінці 7-го ст. Цей цікавий факт указує на те, що слав'яно-українські князі вже за ті часи стреміли до Дунаю та Чорного моря й ходили походами на Византію. Ці ж самі походи, як найважніше державне завдання, переводили й надалі, після утворення першої української держави в Києві — князі Олег, Ігор, Святослав та Володимир.

Вертаючись до тієї історичної картини, яку малює нам Кічкаський скарб, без найменшого сумніву можемо сказати таке: тут, в 10 ст. було поховано шляхом трупоспалення зо всім майном, та послідуючим похороном в землі решток, — якогось видатного воїна-ника — князя, що повертався із здобиччю з Византії на Україну і загинув біля порогів.

Хто би то міг бути крім київського князя Святослава?

В нашій літописі маємо оповідання, як великий український князь-лицарь Святослав, вертаючи до дому з Дунаю, 972 р. біля Дніпрових порогів зненацька попав в засідку, що зробили печеніги, чекаючи на його поворот. В бою князь був забитий. Таким чином в обидвох джерелах — письменному і археологічному — має-

мо рідкий збіг, і цей збіг стверджує з одного боку легенду літопису про смерть Святослава, з другого не лишає ніякого сумніву в тому, що Кічкаський скарб — є *Святославова могила.* Місцевість де виявлено могилу Святослава, указує й на низку можливих історичних деталів. Святослав вертав до дому з Доростолу над Дунаєм, маючи при собі й всю здобич. Мабуть ці обставини і підштовхнули печенігів напасти на нього по дорозі. Для нападу було призначено найзручніше для цього місце — біля Кічкаського перевозу, де подорожні люди мусять зупиняти човни та висідати на беріг. З високої гори над перевозом, що ми за неї говорили вище, печенізька сторожа слідкувала за Дніпром та берегла повороту Святослава з дружиною. При таких умовах печеніги могли його побачити заздалегідь, могли сховатися десь біля перевозу та підготуватися до нападу. Після бойовища, яке мабуть відбулося на березі і в якому загинув Святослав, решта його дружини одійшла на гору, де й поховала труп героя зо всіми почестями, що йому належали. Під час цієї затримки, дружина перебувала на горі в старому городищі. Похорон відбувся не вдома, в умовах близького ворога та військової небезпеки, через те над похованим не було насунуто величезної могили і поховання придбало як би таємний характер. Можливо, що поховання відкрито не повністю і десь поблизу знаходяться ще якісь його деталі.

Місце могили Святослава знаходиться в північному краю Нового Запоріжжя, на терені "поселка 6". Виявити це місце легко, наклавши на сучасний плян місцевости (містини) плян тієї ж містини за часів Дніпрельбуду, де означено "Площу А" та городище.

У всякому разі конче потрібно в майбутньому, як тільки зміниться існуючий зараз в Україні стан, перевести на місці знахідки поховання найширші додаткові розвідкові розкопи та розшуки. На тому ж місці мусить бути побудований пам'ятник українському князеві - лицареві Святославові, а гора прибрати назву "гори Святослава". Це ми заповідаємо молодим українським археологам, історикам та патріотам. Віримо, що в найближчій будуччині умови життя й розвитку України радикально зміняться і державою буде правити нарід, який в ній живе. Розгорнеться "третій розквіт" і аж тоді ми зможемо оглянутися взад та вшанувати пам'ять великих синів України на вічні часи.

До числа таких національних героїв належить і князь Святослав, за якого ще далеко не сказано останнього слова. Багато було написано за його походи та війни, якими він поширював терен першої Української Держави та обороняв її кордони. Але Святослав був не тільки завойовником, що прагнув тільки здобичі. Він був ще й до того великим політичним діячем - імперіялістом, ясно уявляв собі значення для розвитку української держави — Північного Кавказу, Руського моря, Хвалинського моря та Балкану. Він не боявся навіть підняти питання про перенесення столиці української держави з Києва на Нижній Дунай до "Руського моря". Цим він думав також закріпити за Україною навіки панування над Руським морем, до якого стреміли своїми походами всі його попередники. Літопис наводить думки Святослава, якими він обґрунтовував перенесення столиці на Нижній Дунай, то б то теоретичні підвалини політичних прагнень. Відтак Святослав уявляється з історичних джерел, як предтеча та один з основоположників ідеології сучасної української морської великодержавности.

В цьому зв'язку історична постать Святослава, а разом з тим і питання за його могилу та пам'ятник, підводяться на нову височінь та набувають нового значення в циклі національно - політичних завдань, що стоять перед українським народом.

ОСЕРЕДОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ Й ОСВІТИ

є

ГРОМАДСЬКА УСТАНОВА ПОНАДПАРТІЙНА Й ПОЗАКОНФЕСІЙНА

Згромаджує українські сили, щоб зберігати, підносити й розвивати українську культуру й освіту і має завдання:

1. Удержувати Музей-Архів для переховування важних державних документів і документів української культури;
2. удержувати Бібліотеку найцінніших праць і творів української науки й письменства;
3. вести Вищі Освітні Курси, курси для учителів Рідних Шкіл та інш. фахових курсів;
4. видавати наукові й популярні книжки та підручники;
5. спричинюватись до помочі студіюючій молоді тощо.

Осередок УКО — власність усього українського народу — утримується виключно коштом українського громадянства в формі членських вкладок і жертв.

Чи Ви є членом Осередку?

Ukrainian Cultural and Educational Centre
P. O. Box 3093
Winnipeg, Man., Canada.